

HİZBULLAH VE İSRAİL ÇATIŞMASININ SAVAŞ ALANI: LÜBNAN

Çağrı Koşak
Dr.

Hizbullah ve İsrail arasındaki gerilimin savaşa dönüşmesiyle birlikte 2024'te işgale uğrayan Lübnan, ABD ve İsrail ekseninin İran'a açtığı savaşın etkisinden ancak iki gün uzak kalabilmiştir. ABD ve İsrail'in İran'a 28 Şubat'ta başlayan saldırıları İran Devrim Rehberi Ayetullah Ali Hamaney başta olmak üzere birçok üst düzey ismin ölümüne yol açarken, İran'ın Lübnan'daki kolu Hizbullah ve İsrail arasındaki çatışmanın alevlenmesiyle savaş 2 Mart'ta Lübnan'a sıçramıştır. İran'daki savaşın ülkeye sıçramasına engel olamayan ve silahsızlandırma sürecinde başarı sağlayamayan Beyrut hükümeti ve Hizbullah arasındaki gerilim ise ülkede iç çatışma riskinin arttığını göster-

mektedir. Böylelikle İran'daki savaşın Lübnan'a sıçramasıyla birlikte, İsrail'in ihlalleriyle tek taraflı hâle gelen 2024'teki ateşkes rafa kalkarken, Hizbullah ve İsrail arasındaki çatışmanın ülke içi hassas dinamikleri de etkilemesi çok katmanlı bir kriz alarmı vermektedir. Beyrut yönetiminin engellemelerine rağmen gerçekleşen Hizbullah ve İsrail arasındaki çatışmanın arka planı ve akıbeti bu bağlamda değerlendirilecektir.

İran'daki savaşın Lübnan topraklarında Hizbullah ve İsrail arasında cereyan etmesi çatışmanın karmaşık yapısını göstermekle birlikte, havadan saldırı yoluyla yapılan bu savaşın kara cephesi Lübnan topraklarında

İran'daki savaşın ülkeye sıçramasına engel olamayan ve silahsızlandırma sürecinde başarı sağlayamayan Beyrut hükümeti ve Hizbullah arasındaki gerilim ise ülkede iç çatışma riskinin arttığını göstermektedir. Böylelikle İran'daki savaşın Lübnan'a sıçramasıyla birlikte, İsrail'in ihlalleriyle tek taraflı hâle gelen 2024'teki ateşkes rafa kalkarken, Hizbullah ve İsrail arasındaki çatışmanın ülke içi hassas dinamikleri de etkilemesi çok katmanlı bir kriz alarmı vermektedir.

örgüt-devlet mücadelesi olarak açılmıştır. İsrail, Filistin'deki işgal tecrübesinden hareketle, 2024'teki ateşkes sonrasında Lübnan'ı güney sınırlarından itibaren saldırılarla "insansızlaştırma" ve işgal için hazırlama faaliyetleri yürütmüştür. Savaşın Lübnan'a sıçramasıyla birlikte şiddeti üst seviyelere çıkararak İsrail, Beyrut yönetimini de yanına çekerek Hizbullah başta olmak üzere kendisine karşı durabilecek tüm grupları tasfiye ederek "koşulsuz teslimiyet" stratejisini işletmektedir. Ateşkes sürecinde İsrail'e karşı saldırılarını durduran Hizbullah ise Beyrut yönetiminin silahsızlandırma projesine karşı varlığını sürdürmek, İsrail'e karşı sessizliğini bozmak, İran'a yapılan saldırılara karşılık vermek ve cepheyi genişleterek İran lehine savaşa katılmak noktasında kritik anı değerlendirmek için harekete geçmiştir.

HİZBULLAH'IN "ÖRGÜT ÖTESİ" ROLÜ VE İSRAIL SAVAŞLARI

Devletler arasında yoğun ve karşılıklı şiddeti ifade etmek için kullanılan savaş kavramının bu bağlamda kullanılması, Hizbullah ve İsrail arasındaki çatışmanın Lübnan topraklarında yaşanması bakımından istisnai bir durum arz etmektedir. Bu noktada, Lübnan'da silahlı direniş örgütü Hizbullah'ın

bir siyasi parti ya da silahlı örgüt olmanın ötesinde rol ve görevler üstlendiğinin anlaşılması gerekmektedir. Şunu unutmamak gerekir ki İran Devrim Rehberinin Lübnan'daki temsilcisi olan Hizbullah Genel Sekreterleri, aynı zamanda ülke siyasetinin önemli bir aktörü ve Direniş Ekseni olarak tanımlanan yapılanmanın Arap dünyasındaki yüzüdür. Bilhassa Lübnan'daki iç savaş sonrasında, Lübnan'ın İsrail'e karşı koyan silahlı gücü hâline gelen Hizbullah, bu özelliğiyle ülke içerisinde destek ve meşruiyet elde etmiştir. Dolayısıyla, Lübnan sınırları içinde ülkeyi dış müdahalelere karşı koruyan ve ülke siyasetini ele geçirmekten ziyade etki altına almayı amaçlayan bir örgüt olarak Hizbullah'ın Lübnan devletiyle istisnai bir ilişkisinin bulunduğu söylenebilir.

Lübnan'da "devletin dışında faaliyet gösterirken aynı zamanda devlet içinde entegre biçimde hareket ettiği" belirtilen Hizbullah, ülke içinde kontrol ettiği bölgelerle kendisine özerk bir alan oluştururken, İsrail başta olmak üzere dış tehditlere karşı ülkeyi koruyan bir ordu misyonu üstlenmiştir. Lübnan devleti ve Hizbullah arasındaki ilişkinin bu manada "simbiyotik" olduğu tezi ise iki aktör arasında karşılıklı çıkarların bulunduğu dikkati çeker-

ken, Hizbullah'ın devleti ele geçirmek yerine onu zayıf ama canlı tutmaya çalıştığını ileri sürmektedir. İsrail'in Lübnan topraklarına yönelik saldırı, ihlal ve işgallerinde ön cephede mücadele eden Hizbullah, bu şekilde ülkede savaşın tarafı hâline gelmiştir. Hizbullah ve İsrail arasındaki 2006 savaşının hatırlanması bu anlamda faydalı olacaktır. Zira, direniş sloganıyla kodlanan Hizbullah'ın bu asimetrik savaşta görece başarılı sayılmasına yol açan askeri stratejisi iki maddede özetlenebilir: İsrail'in askeri üstünlüğüne rağmen istediğini elde edememesi ve mücadele ederek hayatta kalmak.

İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik başlattığı soykırıma Lübnan'dan destek vererek cepheyi genişleten Hizbullah, 2024 yılının eylül ayında önce çağrı cihazı saldırısıyla sonra lideri Hasan Nasrallah ve halefi olarak gösterilen Haşim Safiyyuddin'in ağır bombardımanla suikasta uğramasıyla ciddi biçimde sarsılmıştır. Hizbullah'ı yıpratın İsrail ordusu Lübnan'da Litani Nehri'nin güneyindeki bölgeleri kolaylıkla işgal edebilmiş, kasım ayında imzalanan ateşkes anlaşmasına rağmen şubat ayında 5 askeri nokta hariç işgal ettiği bölgelerden geride büyük bir yıkım bırakarak çekilmiştir.

İsrail'in Hizbullah'a karşı Lübnan topraklarında yaptığı saldırı ve işgallere rağmen, ateşkes anlaşmasını Lübnan ile yapması ise dikkate değerdir. Hizbullah'ı meşru bir aktör olarak kabul etmeyen İsrail, böylece Beyrut yönetimini Hizbullah üzerinde bir vasi kabul ederek şartlarını dayatmıştır. Diğer taraftan, Hizbullah'ın taraf olmadığı bu ateşkes İsrail'in ihlalleriyle tek taraflı hâle gelirken, ABD-İsrail ekseninin İran'a açtığı savaşla birlikte ateşkes Hizbullah nezdinde tamamen geçerliliğini yitirerek savaş Lübnan'a sığramıştır. Beyrut yönetiminin engelleme çabalarına rağmen

Hizbullah'ın İsrail'e karşı çatışmayı göze alması ve İsrail'in Lübnan'daki yeni işgal planı bu çerçevede anlaşılmalıdır.

TEK TARAFLI ATEŞKESTEN SAVAŞA

İsrail ve Lübnan arasında 27 Kasım 2024'te yapılan ateşkes sonrasında Hizbullah'ın İsrail'e yönelik saldırılarını durdurması karşılığında İsrail'in Lübnan'daki işgali ve saldırılarına son verileceği konusunda anlaşma sağlanmıştır. ABD ve Fransa'nın arabuluculuğunda yapılan bu anlaşma gereği, İsrail ordusu gecikmeli bir şekilde Lübnan'da işgal ettiği topraklardan 18 Şubat 2025 itibarıyla büyük oranda çekilmiştir. Lübnan'ın sınır bölgesinde stratejik öneme sahip 5 noktada işgalini sürdüren İsrail, özellikle sınır hattında çekildiği bölgelerde sistematik yıkım yaparak yerleşimi engellemek için azami çaba sarf etmiş ve bu maksatla saldırılar ve yıkımlar yapmıştır.

Ateşkese rağmen Hizbullah başta olmak üzere silahlı grupları hedef alan hava saldırılarına ve sınır ihlallerine sürekli devam eden İsrail ordusunun ateşkese 15 binden fazla ihlal ettiği tespit edilmiştir (MSF, 2026). İsrail'in ateşkese bağlı kalmadığını gösteren bu veriler, 2 Mart'ta Lübnan'da başlayan savaşa kadar İsrail'in en az 127'si sivil olmak üzere 397 kişiyi öldürdüğü ve 1102 kişiyi yaraladığını göstermektedir. Lübnan'da Litani Nehri'nin güneyinde ve bilhassa sınır beldelelerinde yoğunlaşan İsrail'in saldırı ve ihlalleri, ülkenin doğusunda da sıklıkla görülmüştür. Lübnan'ın güney bölgelerinin işgalden kurtulması ve örgütün toparlanma sürecine girmesi için İsrail'e karşılık vermeyen Hizbullah, bu süreçte İsrail'in ciddi gözetleme, baskı ve saldırılarına rağmen varlığını sürdürmüştür. Anlaşmanın taraflarından Lübnan devleti ise İsrail'in saldırı ve ihlalleri karşısında diplomatik kınama açıklamalarıyla yetinerek, Hizbul-

lah'tan "tek taraflı ateşkes anlaşması" hâline gelen durumu kabul etmesini beklemiştir.

BEYRUT'UN İKİ BAŞARISIZ MİSYONU

Lübnan'da geçen yılın başlarında uzun bir boşluk sonrasında göreve gelen Cumhurbaşkanlığı Joseph Aoun ve Başbakan Nevvaf Selam, yeni dönemde Lübnan'ın içerisinde bulunduğu şartlar uyarınca revizyona giderek partisiz bakanlardan oluşan teknokrat bir hükümet kurmuştur. Buna göre, Hizbullah ve İsrail arasında çatışmaya sahne olan Lübnan'da ateşkes anlaşmasının uygulanarak güvenliğin sağlanabilmesi adına hükümet, İsrail'in işgal ettiği bölgelerden çekilmesi ve devletin silah tekeli hâline gelmesi için çalışacağını duyurmuştur.

Beyrut yönetimi, İsrail'in güneydeki beş stratejik bölgede işgal ettiği topraklardan çekilmesi konusunda diplomatik girişimlerine rağmen herhangi bir somut netice elde edememiştir. Bu süreçte, İsrail'in Hizbullah başta olmak üzere ülkedeki direniş gruplarına karşı hava saldırıları ve sınır ihlalleri ateşkesine rağmen mütemadiyen devam etmiştir. Dolayısıyla, İsrail'in bölgedeki işgal ettiği topraklardan çekilmesi konusunda ilerleme kaydedemeyen Beyrut, İsrail'in saldırıları ve ihlallerini de engellemeyi başaramamış, bahsedilen 15 binden fazla ihlal ve 400'e yakın kayıp böylelikle gerçekleşmiştir.

Beyrut yönetiminin İsrail'in işgal ve ihlallerini sonlandırmakta başarısız olması, diğer misyonu olan örgütlerin silahsızlandırılarak devletin silah tekeli hâline gelmesi hususundaki inandırıcılığını etkilemiştir. Zira, İsrail'in saldırı ve ihlallerinin Lübnan üzerinde tehdit oluşturmaya devam ettiği gerekçesiyle Hizbullah, Lübnan ordusunun silahsızlandır-

mayla görevlendirilmesi kararına sert tepki göstermiştir. Hükümetin, Hizbullah'ı silahsızlandırma planını "İsrail'in talepleri ve hedefleri doğrultusunda" yürüttüğünü söyleyen Hizbullah lideri Naim Kasım, Şii tabanı başta olmak üzere çeşitli kesimlerden de destek bulmuştur.

Lübnan'da Beyrut yönetimi, misyon olarak belirlediği işgali sonlandırma ve silah tekeli olmak hususlarında neredeyse hiçbir kayda değer ilerleme sağlayamazken, birbiriyle doğrudan bağlantılı bu iki mesele ülkenin yeniden savaşa girmesine yol açmıştır. Silahsızlandırma sürecinde Hizbullah'a suçlardan muafiyet, güç paylaşımı, orduya entegrasyon ve siyasete katılım gibi seçenekler sunarak diyalog yoluyla uzlaşma yolu aramayan hükümet, aynı zamanda bu süreçte Lübnan ordusunun güçlendirilmesi hususunda da ciddi bir mesafe kat edememiştir. Beyrut yönetimi, ABD-İsrail ekseninin İran'a açtığı savaşın patlak vermesiyle birlikte ülkeyi bu savaştan uzak tutmaya gayret ederken, savaşın ülkeye sıçramasının ardından Lübnan'da "devletin silah tekeli olacağı" söylemiyle Hizbullah'ın silahlı faaliyetlerini yasaklamıştır. Nihayetinde, İsrail ordusu ülkenin güney topraklarına karadan işgal saldırıları sırasında, Hizbullah ve Lübnan ordusunun da karşı karşıya geldiği çok katmanlı bir çatışma tehlikesi zuhur etmiştir.

İSRAIL'İN YENİ İŞGAL ALANI LÜBNAN

İran'a karşı ABD-İsrail ekseninin açtığı savaşla birlikte keskin bir seçim yapmak durumunda kalan Hizbullah, Lübnan'daki Şiilerin de dini lideri kabul edilen Hamaney'in suikasta kurban gitmesi üzerine "siyonizme karşı verilen varoluş mücadelesinde tarafsız kalmayacağını" açıklayarak, Beyrut hükümetine

rağmen savaşa dahil olmuştur. İsrail'in ateşkes sürecinde planladığı, Tel Aviv'in son aylarda saldırı ve işgal tehditlerini yoğunlaştırdığı Lübnan cephesi de böylelikle açılmıştır.

Batı Şeria ve Gazze'de Filistin topraklarını işgal tecrübesi bulunan İsrail'in, savaşın başlamasından bu yana Litani Nehri'nin güneyinde Gazze ve kuzeyinde Batı Şeria taktiğiyle savaşı yürüttüğü söylenebilir. İsrail, ordu sözcüleri aracılığıyla Lübnan'ın güneyindeki bölgeler için "tahliye emri" adı altında saldırı tehditleri yoluyla bölgelerin bombalanacağını duyurarak sivil kayıplarından sorumlu olmadığını iddia etmiştir. Savaş hukukuna aykırı bir durum olan bu saldırı tehditleriyle yüz binlerce Lübnanlı, Nekbe ve Gazze'de olduğu gibi yerinden edilmiştir. Saldırı tehdidi yaptığı bölgelerin dışında Beyrut yönetimini iş birliğine zorlayan Tel Aviv; ülkede işgalin, saldırıların ve ihlallerin devam etmesinin sebebi olarak Hizbullah'ı göstermek suretiyle Batı Şeria'yı yöneten Filistin hükümetinin rolünü Beyrut'a biçmiştir. Bu noktada, Lübnan'ın İsrail haricindeki tek sınır komşusu olan Suriye'nin Lübnan vatan-daşlarına kara sınırını kapatması ise Mısır'ın Gazze konusundaki tutumunu anımsatmaktadır.

İsrail'in ateşkes döneminde başladığı ve savaş döneminde belirginleşen bir diğer strateji-

si "iç siyasi dengeleri bozmaya çalışmak" olmuştur. Ülkenin farklı bölgelerinde yaşayan din ve mezhep gruplarını karşı karşıya getirmek adına İsrail, Şiilerin yoğunlukla yaşadığı bölgeleri göçe zorlamış ve bu göçü Hristiyan, Dürzi ve Sünnilerin yaşadığı bölgelere yönelterek iç çatışma ortamını oluşturmaya çalışmıştır. Ayrıca, bu stratejiyle Hizbullah örgütünü toplumsal desteğinden ayırmak ve bu desteği cezalandırmak yoluyla yok etmenin amaçlandığı anlaşılmaktadır. İsrail ordusunun, Hizbullah'ın finans kuruluşu Karz-ı Hasen şubelerine saldırılar düzenlemesi ve mudilerine para çekme çağrısı yapması bu bağlamda değerlendirilmelidir.

HİZBULLAH'IN VAROLUŞ MÜCADELESİ

İran'ın safında İsrail'e karşı savaşa katılan Hizbullah, bu kararlıkla örgütün ve destekçilerinin beklentilerine karşılık verirken diğer kesimlerden büyük bir tepki toplamıştır. Hizbullah'ın savaşa katılması, Direniş Eksen'i'nin yeniden canlanmasının yanı sıra İsrail'e en yakın ve güçlü vekil güç olması bakımından İran için kritik bir destek olmuştur. Lübnan'da Beyrut yönetiminin yaptığı ateşkes sebebiyle İsrail'e saldırılarını durdurmak zorunda kalan Hizbullah, bu suretle tek taraflı ateşkesin engeli ve silahlarını teslim etme zorlanarak tasfiye

İran'a karşı ABD-İsrail ekseninin açtığı savaşla birlikte keskin bir seçim yapmak durumunda kalan Hizbullah, Lübnan'daki Şiilerin de dini lideri kabul edilen Hamaney'in suikasta kurban gitmesi üzerine "siyonizme karşı verilen varoluş mücadelesinde tarafsız kalmayacağını" açıklayarak, Beyrut hükümetine rağmen savaşa dahil olmuştur

Lübnan toprakları bugün yalnızca Hizbullah ve İsrail arasındaki asimetrik bir çatışmaya değil, aynı zamanda bölgesel bir vekalet savaşının en sıcak cephesine ev sahipliği yapmaktadır. ABD ve İsrail ekseninin İran'a savaş açmasıyla, Beyrut ve Tel Aviv arasında yapılmakla birlikte "tek taraflı" hâle gelen ateşkes ise tamamen rafa kalkmış ve savaş Lübnan'a sıçramıştır.

edilme baskısından kurtulmaya çalışmıştır. Öte yandan, Lübnan'da Hristiyan ve Sünni kesimler başta olmak üzere ülkenin önemli bir kesimi ise Hizbullah'ın savaşa dahil olarak "Lübnan'ın çıkarlarını göz ardı ettiği" eleştirisini yöneltmektedir.

Direnış Eksen'i'nin en güçlü halkası olmakla birlikte 2024 yılında lideri Hasan Nasrallah'ın ölümü ve çağrı cihazı saldırılarında yaşadığı kayıpların ardından Hizbullah'ın ateşkes döneminde yeniden toparlanma sürecinden geçtiği anlaşılmaktadır. İsrail'in saldırılarına karşı 15 aydır sessiz kalan örgütün bu süreçte düşük profilde görüntü vererek propaganda yapmaktan kaçınmak ve gerilla yöntemlerini yeniden kullanarak "hayalet taktiği" izlediği tespiti yapılmaktadır. Hareket kabiliyeti yüksek küçük birimlerle işgal güçlerine sürekli kayıp verdirerek tükenme sürecine sokmayı amaçlayan bu yaklaşımla Hizbullah'ın, insansız hava araçları ve füze envanterini de bu strateji doğrultusunda yeniden yapılandırdığı belirtilmektedir. Savaşın ilk haftası geride kalırken, İsrail güçlerinin güneyde sınırlı operasyon yürüttüğü görülmektedir. Buna karşılık İsrail'in Beyrut'un Dahiye bölgesinin tamamını bombalayarak yok etmeye giriştiği söylenebilir. Hizbullah'ın saldırılarındaki kayıp ve zarar konusunda askeri sansür uygulayan İsrail, bu politika-

sıyla bilgi vermekten kaçınırken aşırı sağcı Maliye Bakanı Bezalel Smotrich'in oğlunun dahil olduğu bir grup İsrail askerinin yaralanmasını gizleyememiştir.

Lübnan toprakları bugün yalnızca Hizbullah ve İsrail arasındaki asimetrik bir çatışmaya değil, aynı zamanda bölgesel bir vekalet savaşının en sıcak cephesine ev sahipliği yapmaktadır. ABD ve İsrail ekseninin İran'a savaş açmasıyla, Beyrut ve Tel Aviv arasında yapılmakla birlikte "tek taraflı" hâle gelen ateşkes ise tamamen rafa kalkmış ve savaş Lübnan'a sıçramıştır. İsrail Lübnan'ın güneyini «insansızlaştırma" ve "koşulsuz teslimiyet" odaklı stratejisiyle, Beyrut hükümetini diplomatik ve askeri bir çıkmaza sürüklemiştir. Bu noktada Hizbullah ise merkezi otoritenin silahsızlandırma baskılarına rağmen, varoluşsal bir direnç göstererek hem İran lehine cepheyi genişletmekte hem de bir "siyasi partiden öte" bir aktör olarak Lübnan'ın kaderini tayin etme gayretindedir. Böylece, Lübnan'da kurulamayan devlet egemenliği ve Hizbullah'ın varoluş mücadelesinin iç çatışma riski taşıdığı söylenebilirken İsrail'in de Batı Şeria ve Gazze'deki işgal tecrübesini Lübnan topraklarına taşıdığı görülmektedir. ■